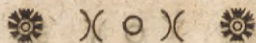


Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.





Gack käre dag, kom snart tillbaka,
Förforta, om du kan, et år!
Mit hela hjerta öppet står,
At alla dina nögen smaka.

W . . .

EPIGR. XLIX.

Gratia dia vocat ratione fideliter usus.
Obstaclum remove; protinus illa subit.
Nec tamen ex merito: rationem respice;
munus
Unius invenies lumen utrumque Dei.

Rundgörelser.

På Lindholmen finnes til köps ej mindre hö, än
långhalm.

Något nytt i Göteborg, at få höra Passions-
Musique. Den bekanta Pergoleses kommer med
de i hufvudstaden brukade Swenska orden, jämte
några wersar ur vår Swenska Psalmbok, som äro
Chor-satte, at upföras för första gången i morgon
kläckan 5 på stora Rådstuga-salen. Billeter er-
hållas mot 2 Daler S:mt antingen hos Herr Disj-
man, eller på Beursen, eller wid ingången til sjeff-
wa Concert-rummet.

Man förmodar, at samma förträffliga Musique
lärer och andra gången upföras på lång-fredag ef-
ter Afsonfången, hwarom närmare underrättelse
lemnas näste Onsdag på Beursen.



Göteborgska
Magasinet.

Ördagen, den 21 Martii 1761.

Bestrifning öfwer Ärteträdet *.

At hwar redlig medlem, i borgerliga samhällen,
bör ej mindre hafwa affeende på almänna, än
enskytta förmånen af sina göromål, är en oryggelig
grundfanning. Swänne ändamål, som ouplöslig-
gen böra med hwarannan wara förknippade, win-
nas då på en gång. Hushåls-konsten, rätteligen
wärdad, ger et rike en af de stadigaste pelare, hwar-
på det kan stödjä sit wäl. Wäre forndne sansfyl-
dige Patrioter hafwa länge sedan insedt denna sa-
ken, och med all flit budet til, at upresa den sam-
ma; men de nu warande måste lifwäl se med
smärta, at denne grundpelaren ännu står och lutar.
Hofmarskalken, Vice-landshöfdingen och Under-
Ceremoni-Mästaren af alla Kongl. Majest. Or-
den, Högwälborne Herr Grefwe Adam Otto la-
gerberg,

* Denna wakra hushåls-artikel är mig tillfänd ifrån
Collega Scholå i Seawa, Herr Magist. Herman
Möller, och inryckes med nöge.

gerberg, som räknar Fjäderneslandets wäl för et af sina yppersta nögen, har, utom andra prof af sin stora frukostighet och nit för landthushållningen, jämwäl nyligen förärat wåre landthushållare tryckta exemplar af Herr Directeuren Stafs nya humleplantering, och, at i något mål underhjelpa wår wårde och patriotiske Lands-Herres upfär, har jag, jämte egna bifogade anmärkningar, sammanletat dessa uprigtiga beskrifningar, som jag nu har den äran, at til det almänna öfwerlemnna.

Tréträdet, som Herr Archiater och Riddaren Linnäus kallar Robinia caragana och Robinia frutex, är ej swårt at få til at triswas hos oss, aldenstund des fosterbygd är Siberien och norra Asien, hwarest det wåper wildt, ungefärligen til den storlek, som wåra björkar. Det äskar helst en jordmån, som är blandad af sand och svartmylla, och triswes bäst på rinnande wattubräddar. På bebodda orter, nära wid folks hemwist, är det swårt at agta, så wida det icke under wårten blifwer fringgårdt, emedan löfwen med de spåde quistarne, äro smakelige för boskapen, och rötterne, så som ägande smak och luft af godt färskt och sött malt, uprotas och åtas med begärelse af swin och mulwadar. Trädet kan nytjas i Snidkare- och Swarfware-werkstäder äfwen så wäl, som Burbomen, helst det til alla delar tåflar med det samma, ej mindre i färg, än tåt- och fasthet. Planteras det uti alt för Skarp och otjenlig jordmån, blifwer det tråwårt och busfigt, äfwen som quistarne blifwa taggige. Det wåper wäl högt; icke des mindre

mindre kan det genom konsten göras lummigt, och flippas til häckar. Är aldeles intet kinkigt, utan kan planteras, när man wil, höst eller wår. Fruktar så mycket mindre wåra winttrar, som kölden hos oss aldrig läwer hinna til den grad, som på de flesta orter uti Norra Asien. Siberierne weta icke stort utaf, at nytja ärterna til annat, än wåra ek- och bok-ållon; men en hel nation, Tunguser kallade, bruka dem til föda. På sjerde året, sedan ärterna äro satte, bår det gula blommor och jämwäl mogna ärtskidor, och fodras icke så rått många år, innan det frambringar en eller flera skäppor ärter. Vice-Präsidenten Sten Bjeske, som fört in ärterna til detta trädet från Ryssland, har anmärkt, at det icke wäl triswes på lera, eller annan hård och lerblandad pinno. Och är besynnerligt, at ehurumål leran i trågården med gödsel blifwet utblandad, des blad doch med en mörk färg och pergament liknande hårdhet, wist misnöde, då de eljest äga en prydelig ljusgrön färg, helst före midsommar, och blifwa Skotten kortare, ju mera leran är fast och grunden kall, hwilket alt säkert kommer därutaf, at det är owant wid en dylik jordmån uti fosterorten. I en mager, Skarp, och utan svartmylla blandad sand, wil det icke heller fort; men däremot triswes det wäl uti uttappade swartmyllfär; doch bör färret förut genom dikning uttorfas, emedan det fruktar äfwen så mycket för en kall, morastig och i jorden hållen wattushya, som det fögnar sig at grantapet af källor och rännilar. Ju närmare jorden kommer til ofwannända beskrifning

af de feta och lösmylliga orter, där det på några ställen sunnets wilst, ju frodigare wäxer detta trädet, och har man funnet det inom fem år i et löst, höglandt, och för de häftigaste blåster öpet fält, uti god tragårdsjord, hinna til stammar af 6 tumes tjoflek i omkrets. Ej mindre, än af frö, kan det ock öfas genom nedsatte qwistar, då både ändarne förut äro doppade i tjära eller terpentin, såsom man plågar göra med winbärs- eller pil-telningar: wärandes det för öfrigt et af de lättsta, at forplantas af des arter eller frö. Trädet, med sina sagra löf och guldfärgade blommor, är ingen ringa prydnad för landet; och des löfbrott gifwer et wälsmakeligt och kraftigt bostapsfoder. De gröna stidorna äro ej synnerligen smakliga, emedan de hysa något bitert; arterna kunna dock oförwällade (såsom södre Americanerne göra wid lupin-bönerna, innan de ätas) brukas på samma sätt, som wära andra arter och linser. Dessa arter äro mera lösa och lättkokade, än de flesta öfriga ärtarter, och fölglagligen jämwäl mindre beswärliga och wädergifwande, i synnerhet så länge de äro halfmogna. Det bästa sättet, äfwen som med andra arter, är, at koka dem uti rinnande watten, så mossa och sila skaln ifrån dem, då de, om någon motion tilkommer, icke förorsaka wäder, men äro mågta södande. Den uti dem klarligen besinteliga setman, låter säkerligen göra, at de mera, än andra arter, äro södande, hwilken ock desutan framdeles torde gifwa förråd af et nytt härligt ämne til oljelagerier. Då arterna malas på stålqwarner, kan mjö-

let

let brukas på samma sätt, som annat, til bröd, klimpar, pankakor, m. m. helst om det med et sjerdedel hwete- eller rågmjöl blandas. Den förnämsta nyttan af dessa arter, är likwäl den, at de i synnerhet tjena swinen wid deras gödning, emedan de, som förut nämt är, äga mera fetma hos sig, hwarföre, om hwar hushållare i Sverige lade sig til sådana ärtetrån, kunde därigenom, efter någon tid i hela Riket åtminstone årligen besparas 200000 tunnor spannemål. Men rå duga de ej, ty swinen kunna ej gerna uthärda deras swällande i magen; därför måste de, såsom andra arter eller bönor, kokas. Rof- och kälblad böra jämwäl blandas däruti; hwaraf arterna blifwa smakligare och köttet bättre. Swinen böra icke heller sättas på stig; utan gå lösa, hwaraf de snarare blifwa feta och deras släkt helsosamare. Man wil icke nämna, at de, med en sjerdedel gröpat malt och enebär blandade, gifwa et ömnigt och godt bränwin. Vatten af detta trädet är äfwenledes wäl så fin och seg, som af linden, til tåg och annat. Quistarne hafwa någon smak af lakrits, ehuru något swagare ärtsmak af sötma, helst om de äro nyss affkurne, hwarföre de också torde komma en gång in uti Apotheken. Emedan råttor och mög äro mycket snåla efter dessa arter, är klart, at de äga en behagelig smak, och således tjenliga för alla hemtama kreatur. Bladen kunna utan twiswel nyttjas uti färgeriene, helst om de förut, såsom wexde och indigo tilredas genom röta: orsaken är, at ärteträdet är med indigo uti nära botanisk sthyldskap; och ho ser

icke besparingen i sådan handelse för Riket? Sanningen och omplantningen af detta trädet är ganska lätt. Man sätter frön på en, af den förut nämnda jordmånen, tillredd trädgårds-sång, en ottondedels aln ifrån hwarandra, och lika djupt i jorden; därpå vatnar man dem efter nödvorsten; sedan de upkommet, hållas de fria från ogräs; året därpå sätas de uti trä-scholor, en half aln eller något mera i sär, hwarifrån de sedan efter tredje eller fjerde året utflyttas til häckar, eller annan plantering. Och då finner man, at näpligen något trä gifwes, som är tjenligare til omplantering, och som mera frögdar sig af dylik omflyttning. Swad för öfrigt i försel och nytta af detta härliga träslaget ännu kan wara obekant, utrönes wäl med tiden, allena sjelfwa trädet kommer hos oss i almännare bruk.

Lärda Nyheter.

Sedan Likprädikningen öfwer framsedne Biskopen, Herr Doctor Jöran Wallin, jämte flera hit hörande skrifter, utkommet härstädes, fodrar Skyldigheten, at gifwa lärda werlden någorlunda besked om innehållet.

Prädikningen war, til stälningen, likasom utstakad af salige Biskopen sjelf, emedan han för många år tilbaka sedt ut ej mindre Ingångs- och Förberedelse-Språken, än sjelfwe Lik-Texten. Första inträdet är taget ur Ebr. 13: 14. **Wi hafwe här ingen waragtig stad, utan wi söke efter den tilkommande.** Det andra ur Ps. 108: 11.

So wil föra mig uti en fastan stad? Och Texten ur Ps. 31: 22. **Låfwad ware Herren, at han mig en underlig godhet bewisat hafwer, i enom fastom stad.** På alla tre ställen lyser en och samma liknelse, tagen af en stad, som kallas **fast**, om han, til större säkerhet, är med murar befastad; **waragtig**, om han ej allenast är wäl grundad, och kan således länge bestå för sig sjelf, utan ock innehafwes af borgare, som ej äro gäster och främmande. Med staden på första stället förstås hela werlden, och särdeles jorden; doch syftar Apostelen tillika, med det ordet tilkommande, på Församlingen i Nya Förbundet, hwarmed den i Himlen segrande står i så nära sammanhang. Om det jordiska Jerusalem ansågs af Apostelen, såsom närwarande; kallas det tilkommande, d. ä. Församlingen, rätteligen en stad, såsom afbildat genom det förra; hwilket efter den tiden ej ägde någon waragtighet, doch ännu warade. Med den tilkommande staden förstås likwäl egentligast Himmelen, såsom rätta motsatsen emot werlden. I de andre bägge Språken tillägges denna stad biordet **fast**, at därmed utmärka allehanda wijs- och säkerhet, och däruti grundad frimodighet. Bägge påminna oss om någon ledare, som förer den sökande til samma stad. Uti Psalm. 108: 11, står ordet **föra** uttryckeligen; men i Textorden begripeligen. Det är märkwärdigt, at, då salige Herr Doctorn och Biskopen, i sin egen Bibel, upskrifwet dessa Språk, har han wid Texte-orden anmärkt uti parenthesi följande: **Låfwad ware**

ren, at han mig en underlig godhet bewisat hafwer, (i det han mig fört, cir Tremell.) i enom fastom stad. Som war framledne Biffop hållet sig wid Tremellii förklaring, har Herr Biffop Halenius, enligt öfwerlygelse, widtaget den samma; och då han i hela Prädikningen föreställer en Christens uti och hos Gud waragtiga och fasta stad, fäster han sin upmärksamhet i förra delen på den sökande, som ledes och föres; betraktad efter både sin egen naturliga, och genom Guds underliga godhet undfångna stickelighet; i sednare delen på det sökta, nämligen den fasta staden, hwar till han föres och ledes uti wisshet och försäkran under frimodighet här i tiden, samt uti salig och werkelig försarenhet i ewigheten. Jag wil ej med et magert utdrag minsta den upbyggelse, som en så grundelig Prädikan i selswa afhandlingen lofwar; utan förfogar mig til Personalierne och Aminnelsetalet, at därur draga leswernes-historien af war saligen afledne Biffop.

Jöran Wallin, den yngre, föddes i Geste den sifte Julii, g. st. år 1686. Fadren war Prostet och Kyrkoherden, sedermera Kongl. Öfwer-Hofprädikanten, Biffopen och Superintendenten, Herr Doctor Georg Wallin; och Modren, Fru Ingrid Gadd, som slägtades från en gammal Prestefamilie i Nerike. På sit ellfte år blef unge Wallin Student i Upsala, på sit 20 år disputerade han första gången, året därpå andra gången, hwarefter han blef Magister på sit 21 år. Nästa år, det år 1708, reser han utomlands, och wistas först i Greips-

i Greipswald et halft år, där han för sina Theologiska snilleprof Luckönstades af en Majer; följande året for han til Rostock, där han helsade på Fichten, Grapius, Quistorp; äfwen til Wittenberg, Halle och Jena, där han hörde en Neuman, Bernsdorf och Löscher; en Breithaupt och Thomasius; en Danz, en Slevogt, en Buddeus; at förtiga Frank, Antonius och Hamberger. I Leipzig såg han Nechenberg och Nearius; i Dresden någon öwanlig högtidelighet wid Danske Kongens ankomsf. År 1710 for han, genom Thüringen, Hefsen och Westphalen, til Holland; och besökte i Utrecht en Koellius, Keland och Burman; äfwen Clericus i Amsterdam. Samma år kom han i god tid til Leiden, där han talade med Fabricius, Vitriarius, Crenius, Gronovius, och selswe Poiret. Härifrån wände han sin kosa til Angeland, och sökte så länge i Angelsta Bibliothequerna, i synnerhet Bodleys, tils han, emot all förmodan, fann en Fulmagt ifrån Sverige liggande för sig, som försätrade honom om första Theologiska lectionen i Herndsand.

Igenom denne påförare, kom han lyckeligen öfwer til Götzeborg, och försvarade därpå i Upsala sin Inträdes-Disputation, under Doctor Molin. Som lector i 13 år inlade han mycket beröm: ty han uprättade och inwigde det brända Gymnasii-huset, präsidierade 8 gånger, orerade 6 gånger, war Rector 2 gånger, Riksbagsman 2 gånger, visiterade i Lapmarken under fritiden 3 år, och utarbetade til den ändan en lapst öfwerättning af Nya Testamentet;

mentet; föreflogs ändteligen til sin Fars efterträ-
dare, wid hemkomsten från andra resan. Innom
denna tiden, det är i Augusti månad år 1713, blef
wår Lector gift, och fick Doctor Palmroths enda
Dotter til sin första Fru, med hwilken han lefde
i 8 år, och födde en Son och två Döttrar, som
alle före sin Far med döden afgädt. Äldste So-
nens öden wet hela Götzeborg: han dog här i
Staden, som befant år, år 1746. Döttrarne blef-
wo gifte, den äldre med salige Superintendenten
Kamecker, den yngre med Herr Krigsrådet Carl-
Föld. År 1720, sedan tiderna blifwet fredeliga,
reste han ut andra gången, hwarom jämte annat
framdeles.

Swad Nytt i Staden?

Korta Stads-nyheter.

Götzeborgske Wexelcoursen.

Onsdagen, den 18 Martii.

London	- -	72½	- -	Dal. R:mt.
Amsterdam	- -	68¼	- -	M: f R:mt.

Utgångne äro Skepparne Anders Hising til
Lissabon med Ostindiskt gods, Christian Månsson
til

til Hamburg med sill, och Nicolas Elström til
London med järn.

Små Kirko-tidningar.

I förleden Becka utdeltes til härwarande Gy-
mnasister, och nyligen afreste Studenter, 900 Dal.
S:mt af de Kongelige, och 1920 Dal. af de Hwit-
feldska Stipendii medlen.

I Swenska Församlingen äro ifrån den 12 til
den 18 dennes födde 2 Gosse- och 1 Flickobarn:
Wigde Borgaren i Kongels Michael Stymke och
Jungfru Anna Catharina Alqvist: Döde Stads-
trumslagaren Barthold Rhen, af alderdom, och 1
Flickobarn af slag.

I Tyska Församlingen födt 1 Gossebarn: Döde
Rådmanns Fru, Anna Catharina Mellenberg, och
1 Flickobarn.

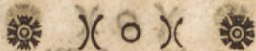
I Kronhus-Församlingen födt 1 barn: Döde
i Handtlangare af ofänd sjukdom, och 1 Trumsla-
gare af wattusot.

Brudstrift,

Öfwer Capitainen och Riddaren, Herz
Carl Hessesko, och Fröken Brita Lewis
sa Adelsheim.

At giftas är ej något nytt:
Hvem bygger icke kärlek tempel?
När flera tusend års exempel
Har ej wår gamla wana bytt.

Dmög



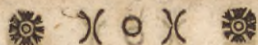
Omögligt, icke blifwa kär,
 Och låta brutne suckar ljuda,
 Så framt man icke wil förbjuda,
 At se på det, som wackeret är.

Ur kärlek just en plågsam sot;
 Så är det säkert större smärta,
 At icke åga något hjerta,
 Som emot kärlek tärswar bot.
 Ty när et wackeret ögonpar
 Det wägar alt, at öf behaga,
 Och ändoch ej kan hjertat draga;
 Man lifsom intet hjerta har.

Nej! kärlek är en gammal bygd.
 Det är ju öf en ljuslig börda,
 At gamla werldens plågsed wörda,
 Fast alt är nytt uti vår bygd.
 Ej höfswes öf, at mycket be,
 En gammal Adam med sin Ewa,
 Bland sina barn och barnbarn leswa,
 At nya efterdömen ge.

Jag kallar våra Gäder fram:
 Mån to de funnat bättre lära,
 At kärleks offer rätt frambära,
 Än wi, som grenar af des stam.
 Det war ju dem til stort beröm,
 Med wäld sig hustru kunna taga.
 Den seden wil öf ej behaga,
 Sen kärlek blifwet mera öm.

Nej!



Nej! bättre är nu tidens bruk:
 At kunna könets hjertan winna,
 Man måste ej allena brinna,
 Men wara som af kärlek sukt.
 De trågna böner, som man gör,
 Med klagan öfwer sina plågor,
 Uptända ändtlig kärleks lågor,
 Som böra brinna tils man dör.

Jag därför lyklig stattar nu
 Wår Brudgum, som i konsten hunnet,
 At Han en Fröken hafwer wunnet,
 Som leswa wil Hans ägta Fru.
 De knyta Wägge Twå i dag
 Et ewigt wänstfaps band tilhopa;
 Den högste De om nåd anropa,
 At leswa efter hans behag.

Uti Ert stånd, J Wårde Twå!
 Jag önskar Er, at leswa nögde;
 All utwald sälhet Eder frögde!
 Den högste låte Er och nå
 Behaglig ålder, sälla dar!
 Er kärlek krönes med de panter,
 Som wörda Er på alla fanter
 Med namnet Hulda Mor och Far!

H. Harspens.

Målning



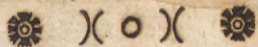
Målning af en Jesuit.

At all uptänklig ondskas bära
 Inunder ofFulds drägt och hamn,
 Som lånar Sken af heligt namn,
 Af nit och iswer för Guds ära.
 At öfwerhjudt bekänna Gud,
 At sucka, gråta, ropa, fasta,
 Doch honom med sin lefnad lasta,
 Och gåckas med hans ord och bud.

At stora sinnes-gästwor äga,
 Och dem förkofra hundrasalt,
 At wara hemma uti alt,
 Och alt med smak och noghet säga.
 Men för sin stemma båtnad sal,
 De tankebrott bland hopen föra,
 Som wägen ljuf och säker göra
 Til blygd och plågor utan tal.

At genom fast fördolda ränker
 Sig bana wäg til Drottens nåd,
 I affigt gifwa falska råd,
 Och forskä ut, hwad Herren tänker,
 At blanda sig i alla wärf,
 Af nit för almant wäl och bästa,
 Doch ögnemärket endast fästa
 På egen winst, men Riksfördärf.

At



At sig til enwälds Herre göra
 Utöfwer länder på wår jord,
 Ja, öfwer tänkesätt och ord,
 Samt hwad man skal i werket föra.
 At under Sken från hednisk natt
 Förlossa dem, som däri swästa,
 Men gnistan af den tro förqwästa,
 Som Himlen dit af nåd har satt.

At listigt kunna folk bebraga,
 Intala, locka och förmå
 Från samwet, ed och pligter gå,
 Och afwig Föld mot Riket taga.
 At stifta twådrägt, hat och lif,
 At ståds på krig och upror tänka,
 At kröntas rätt och frihet kränka,
 Och dem beröfwa Thron och lif.

At barn och enkor inträng göra,
 Och underslå sig deras rätt,
 Bedröfwa dem på många sätt,
 Och i all nöd och jämmer föra.
 At ytra ståds för lasten nit,
 Ja, i så otänd lusta rafa,
 At afgrund och därwid må fasa,
 Ute målning af en Jesuit.

Rundgörelser.

Både i går och I förliden Söndag hörde man,
 med utmärktaste nöge, Pergoleses upbyggeligen ljuf-
 wa

wa Passions-musique. För framtiden bör til äfventyrs anmärkas, at en så fullstämmig sällan Her, där så få, som af musique göra profession, anlitas: et wedermåle, at konsten här på orten blifwet utbredd, och redan sprider sig til bägge könen.

Et hus, som ligger på Drottninge-Gatan midt emot Herr Rantemästaren Scharps, och stöter emot Strömske bakgården, är til salu med alla tilhörigheter; men grunden, där samma hus står, förbehåller sig ägaren at få ledig 14 dagar sedan köpet skedd. Om priset sås underrättelse hos Herr J. F. Ström wid lilla torget.

Den 1 April, som är en Onsdag, kommer uti Odensala at försäljas et parti hampa, som blifwet bärgad förleden höst utur Engelske Capitainen Weirs förölyckade fartyg, kallat Success, hwilket är liggande uti sjöboderna därstädes: likaledes säljes det af bemalte fartyg bärgade tafelage och redskap.

Hos Herr Corneten Alsing, hwilken är boende på Saltfällan, två mil norr om Uddewalla Stad, blifwer den 26 uti innewarande månad, til den högstbjudande, igenom offentlig Auktion försaldt et parti något litne segel, jämte tågwerk, efter et fartyg på 80 til 100 laster.

En meublerad kammare för en Person kan hyras hos Bagaren Sundgren på Ryrkogatan, midt emot Guldarbetaren Grahl.

Hos Herr Nittau finnas goda färska bergostron, mot 12 Dal. trädet, och 4 Dal. hundradet.

☉

Göteborgska Magasinet.

Lördagen, den 28 Martii 1761.

Min Herre,

Härmed har jag den äran, at öfversända bisögade Köfs-calendarium til en del, som wisar, huru man här i Sverige för mer än 200 år sedan brukade, at tractera sine gäster, både i hwardags lag och gästebud. Det kan wäl icke tjena andre än Fornsökare och Antiquarier; men kunde det wara til någon uppbyggelse för våra Fruntimmer, i deras rikswårdande köfs-bekymmer, wore det så mycket bättre. Det finnes uti en handskrifwen bok, in folio, som förwaras i Linköpings Bibliothequen, och är ditfänt af vår gamle Heders-Gubbe, Herr Doctor Biskop Rhyzelius: Boken är skrifwen midt Reformationstiden, och altså mer än 200 år gammal.